
MIKLÓS ÁGNES KATA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Hagyományos technikák új feladatkörben – a „Bábkészítés” tárgy jelentősége a 21. századi óvodapedagógus-képzésben

Absztrakt

A Z generációhoz tartozó óvodapedagógus-hallgatók elsősorban a közösségi médiában (főként a Pinteresten, a Tik-Tokon és az Instagramon) keresnek inspirációs forrásokat nevelési és szemléltető eszközeikhez, ezek a felületek azonban csak megfelelő kritikai reflexióval használhatók. Az első pillantásra talán elavultnak tűnő „Bábkészítés” tantárgy készségfejlesztési lehetőségei nem csak a kézügyesség, hanem a türelem, kudarctűrő képesség és realitás-érzék fejlesztésében is megnyilvánulnak, ezek pedig nélkülözhetetlenek az óvodapedagógus hallgatók számára.

A jelen tanulmány a tárgy tantervi hálóba emelése és oktatása során szerzett tapasztalatokra épül.

Kulcsszavak: Z generáció, digitális kompetencia, készségfejlesztés, óvodapedagógia

Abstract - Displays and needleworks – the importance of the subject of "Puppet making" in 21st century kindergarten teacher training

The sources of inspiration for students from generation Z in their search for educational and illustrative tools consists primarily in the social media (mainly Pinterest, Tik-Tok and Instagram), but these interfaces can only be used with appropriate critical reflection. The academic subject of "Puppet making" may seem outdated at first glance, but its opportunities of skill development are manifested in various areas: manual dexterity, development of patience, tolerance for failure and a sense of reality, all of which are indispensable for kindergarten teachers.

The present study is based on experiences gained during the inclusion of the subject in the curriculum.

Keywords: Generation Z, digital competence, skill development, kindergarten pedagogy

A Z generációhoz tartozó óvodapedagógus-hallgatók elsősorban a közösségi médiában (főként a Pinteresten, a Tik-Tokon és az Instagramon) keresnek inspirációs forrásokat nevelési és szemléltető eszközeikhez, ezek a felületek azonban csak megfelelő kritikai reflexióval használhatók. Az első pillantásra talán elavultnak tűnő „Bábkészítés” tantárgy készségfejlesztési lehetőségei nem csak a kézügyesség, hanem a türelem, kudarctűrő képesség és

realitás-érzék fejlesztésében is megnyilvánulnak, ezek pedig nélkülözhetetlenek az óvodapedagógus hallgatók számára.

A jelen tanulmány a tárgy tantervi hálóra emelése és oktatása során szerzett tapasztalatokra épül.

A pedagógus munkája egyidejűleg szól a jövőről, a múlttól és a jelenről. Ha bármelyiket is figyelmen kívül hagyjuk a tervezés során, óhatatlanul is szem elől tévesztjük, miként kapcsolhatók össze a célok, a lehetőségek és az adottságok. Mindez természetesen akkor is érvényes, ha az említett pedagógus nem a köznevelésben, hanem a felsőoktatásban, specifikusan pedig a pedagógusképzésben tevékenykedik. Sajátságos viszont, hogy ez utóbbi esetben hajlamosak vagyunk elfeledkezni éppen a jelenről: sokkal nagyobb erővel esik latba a képzési és kimeneteli követelmények vagy egy szak mintatanterve összeállításakor, hogy tanítványaink jövőbeli tevékenységét, nem pedig jelenbeli sajátosságait vegyük figyelembe az elsajátítandó képességek, tudás és tartalmak tekintetében. Nyilván a felnőttoktatás általánosan az oktatásra fókuszáló attitűdje is meghatározza ebben gondolkodásunkat, pedig valójában a felsőoktatásban is meg kellene jelennie a nevelés, vagy legalább a fejlesztés szándékainak, mégpedig konkrétan a jelen hallgatóira, nem pedig azok jövőbeli „funkciójára” vetítve. Mint erre Csapó Benő is rávilágított: „Azt hiszem, az oktatás és a nevelés sokkal szorosabban összefügg, mint ahogyan azt neveléseméleti tankönyveink vagy az egyetemi tanárképzés szerkezete sugallja. Az elemzés, a tudományos kutatás és a tanárképzés esetében valóban érdemes az oktatást és a nevelést megkülönböztetni, a gyakorlatban azonban ezek a tevékenységek szorosan összefüggnek, és a kétféle tanári tevékenység eredményei is kölcsönösen hatnak egymásra.” (Csapó, 2000:24) Az oktatás és nevelés, az elmélet és gyakorlat összhangjának a pedagógusképzésben is meg kell jelennie.

A PPKE óvodapedagógus képzésének szakfelelőseként nehéz lenne letagadnom: az Óvodapedagógus BA szak oktatásában megjelenő tartalmakat kénytelenek vagyunk elsősorban annak perspektívájában szemlélni, a hallgató mennyiben tudja majd azokat jövőbeli szakmájában hasznosítani. Ennek nemcsak az a következménye, hogy a képzés során folyamatos megújulásra van szükség, hanem az is, hogy az említett megújulás fókuszában, a tantárgyak és a kereteiken belül megjelenő tudásanyag tartalmában egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a generációk változásának sajátosságai. Ez utóbbi viszont, és ez rendkívül fontos körülmény, nem csak az óvodai nevelésben megjelenő gyermekekre érvényes, hanem magukra a hallgatókra is: a 2020-as évek évfolyamai már jelentősen különböznek nemcsak a harminc vagy húsz, de még akár a tíz évvel korábbi évfolyamoktól is.

A pedagógusképzésben elérhető szakok közül valószínűleg éppen az óvodapedagógus-képzés tartalmával kapcsolatban van legnagyobb szükség a folyamatos revíziókra. Nem csak a változó KKK, a Képzési és Kimeneteli

Követelmények készítetik a szak oktatóit az elsajátítandó tudástartalmak, készségek és képességek újragondolására, hanem az is, hogy a pedagógusképzésen belül ennek a szaknak a hallgatói szembesülnek majd leggyorsabban a változó társadalmi körülmények következtében átalakuló sajátosságokkal, amelyek egy adott gyermek-generációra jellemzőek. Egy most végző tanárszakos hallgatónak például még majdnem egy évtizede van arra, hogy tapasztalatokat gyűjtsön a „COVID-bébikkel”, a koronavírus-járvány időszak alatt született gyermekekkel kapcsolatban – ezzel szemben egy most végző óvodapedagógus hallgatónak már a jelenben figyelembe kell vennie ennek a generációnak a sajátosságait. Nem is tehet másként, ott vannak körülötte az óvodai csoportszobában.

Ha a pillanatnyilag relevánsnak tekintett generáció-felosztásokat vesszük figyelembe, még inkább helytállóan tűnik az, hogy az átadandó tudástartalmak folyamatos monitorozásra és revízióra szorulnak: a nemzedékek korábbi definíciójához használt „emberöltő”, tehát egy adott generáció reprodukciójához szükséges 20-30 év már elvesztette jelentőségét a nemzedéki felosztásban. A jelen generációi egyre gyorsabb ütemben követik egymást. A jelenleg óvodába járó gyermekek már az alfa generáció tagjai, emellett pedig (és ez talán még az előzőnél is fontosabb körülmény) az óvodapedagógus-képzés nappali tagozatos résztvevői a Z generációhoz tartoznak. Épp ezért képzésükben is érvényesülnie kell azoknak a törekvéseknek, amelyeknek elsősorban hátránykiegyenlítő jellemzői vannak.

Tanítványaink, a Z generáció tagjai már „digitális bennszülöttek”: rendkívüli magabiztossággal kezelik az internetet, de teljesen másként használják, mint az oktatásukban túlnyomó részt vevő X generációsok vagy milleniálok. Az általuk használt források között nem csak a nyomtatott, de a szöveges források aránya is egyre csökken. Ezt különösen jól látni az óvodai gyakorlat során az irányított játékok vagy a műveltségtartalmat hordozó óvodai tevékenységek eszközeihez felhasznált forrásokon. A Z generáció számára az interneten elérhető forrás már egyre gyakrabban jelenti egy tartalomgyártó Instagram- vagy TikTok-oldalát. Egy aktuálisan az óvodapedagógus képzésbe járó hallgató, amennyiben például a tavaszi virágokról szóló tevékenységéhez keres filctulipán-készítési útmutatót, a Pinteresten kezdi a keresést, onnan pedig legesélyesebben egy TikTok- vagy YouTube-videó segítségével folytatja (esetleg belevág a feladatba minden további nélkül). Egy néhány éve végzett óvodapedagógussal folytatott beszélgetésben hangzott el például, hogy hiába van az óvodai csoportszobában számos könyve a kézműves tevékenységekhez, „sokkal gyorsabb, ha megnézem a Pinteresten”.

A gyorsaságnak persze ára van, mégpedig a forrás megbízhatóságának bizonytalansága. A TikTokra és Instagramra jellemző, a tartalomról a tartalomgyártókra átcúsuló fókusz egyik sajátos következménye, hogy hallgatónk szó szerint bármit meg tudnak találni az interneten, de nem mindig

képesek annak kritikai megítélésére. Ugyanez a Pinterestre is érvényes: a fellelhető források vizuálisan (majdnem) mindig meggyőzőek, de a bemutatott tárgyak megvalósíthatósága igencsak kérdéses. A probléma persze nem új: még a magyar blogoszféra egyik (több mint tíz éve megszűnt) gyűjtőoldalán, a freeblogon vetette fel egy Isolde nevű blogger: „Ha én kiírom ide, hogy egész nap takarítottam, ki tudja ellenőrizni, tényleg így volt-e?” Nos, az azóta eltelt időszakban már nem csak a szöveges, de a képes tartalmak megbízhatósága is erősen kérdésessé vált. Hiába jelenik meg egy fotó mellett a #nofilter hashtag, ez nem jelent garanciát a fotó manipulálatlanságára.

Minél színesebb egy kézműveskedés eredményét bemutató fotó, annál több eséllyel kattint rá az, aki gyerekek számára keres megvalósítható projekteket. Minél rövidebb és frappánsabb egy videó, annál valószínűbb, hogy megnézi olyan is, akinek korlátozott idő alatt kell megkeresnie valami gyorsan megtanulható, gyorsan elkészíthető tárgyat. És épp itt van elásva a (robot)kutya: egy adott projektről készült videó akkor „pörög” jól, ha szignifikáns vágási és szerkesztési munkálatokkal készül, nem mutatja be az unalmas mozzanatok, olyan figyelemfelkeltő eljárásokkal dolgozik, mint például az áttűnések, gyorsítások és beletekerések, a háttérben meg valamilyen vidám zene hangzik, nem pedig a készítő dűnnyögős kommentárja. Az „ötperces kézműveskedés” kategória népszerű csatornáinak projektjei sosem valósíthatók meg öt perc alatt, hacsak nincs otthon több hobbiboltra elegendő eszköz, a készítő pedig nem gyakorolt előtte, akár órákig is, hasonló munkadarabokon. Ami pedig a Pinterest fotóit illeti: az eleve téves elvárásokat támasztó, profi módon bevilágított-szaturált képek mellett egyre több a mesterséges intelligencia által generált fotó is. A Midjourney sírnivalóan szép hímzésmintákat és horgolásmintákat képes előállítani, de ezek (mondani sem kell) végképp megvalósíthatatlanok: a program egyetlen célja, hogy vizuálisan megnyerő tárgyakat generáljon, függetlenül azok fizikai realizálhatóságától. Guy Debord terminológiáját használva: ez csupán spektákulum, semmi más. „Ahol a létező világ pusztá képekké változik, ott a pusztá képekből valódi lények lesznek – fantazmák, amelyek hipnotikus erővel hatnak a viselkedésre. Mivel a spektákulumnak az a dolga, hogy a világot, amely közvetlen módon immár nem érzékelhető, különböző speciális eszközök és elvek közvetítésén keresztül láttassa, elkerülhetetlen, hogy az emberi látást hozza abba a kivételezett pozícióba, amelyet valaha a tapintás érzéke foglalt el; természetes, hogy a legabsztraktabb, a legkönnyebben félrevezethető érzék felel meg a jelenkori társadalomban uralkodó általános absztrakciónak.” (Debord, 2006:5)

Amennyiben valaki gyakran varr, horgol, hímez, használ ragasztópisztolyt, ollót és festéket, képessé válik annak megítélésére, milyen konkrét eszközökre és mennyi valós (bruttó) időre van szüksége egy Pinteresten talált projekt megvalósítására, emellett pedig arra is képessé válik, hogy kiszűrje az MI által generált fotókat, amelyeken valószínűtlen elemeket talál (horgolások levegőben lebegő pálcái, a festékcseppek szóródásának fizikáját felülíró

akvarellek, háromdimenziósnak látszó, de a varrásvonalakat mellőző hímzések, és még sorolhatnám). Sajnos épp ez a gyakorlat hiányzik hallgatóink számára, vagy legalábbis nagyon egyenetlen, milyen szintű gyakorlottsággal rendelkeznek. Az iskolai technika-órák (értelemszerűen) nem azt a célt szolgálják, hogy felkészítsék a diákokat az óvodapedagógus-képzésben szükséges készségekből. Emiatt hallgatóink készségszintjét illetően akár egyetlen évfolyamon belül is nagyon nagy a szórás – van úgy, hogy akad köztük olyan, aki maga varrta a teljes ruhatárát, de olyan is, aki érettségiig tűt sem vett a kezébe.

Mindennek eredményeként a kézműves tevékenységekben viszonylag gyakorlatlan óvodapedagógus hallgatók értelemszerűen téves elvárásokkal látnak neki valamilyen projekthez. Mivel gyakorlati tapasztalat híján saját képességeikkel kapcsolatban nincs reális képük, egy olyan, látványában vonzó projektet választanak, aminek csak a végeredménye lebeg a szemük előtt, majd a végrehajtás során rádöbbennek, hogy az sokkal több időt és gyakorlati tudást igényelne, mint amennyivel rendelkeznek. Ezt persze kudarcként élik meg, de ahelyett, hogy a kiindulópontként használt TikTok-videót vagy Pinterest-fotót vetnék alá kritikai elemzésnek, saját készségeikben és képességeikben kezdenek kételkedni.

A fentiek után logikus következtetés volna, hogy hallgatóinknak a digitális tartalmak kezelésével és kritikai elemzésével kapcsolatban lenne szüksége kiemelt készségfejlesztésre. Ez viszont csak elméletben működik jól, márpedig az elmúlt időszakban éppen az volt a tapasztalatunk, hogy feltűnő nehézséget jelent az elmélet és gyakorlat egymásra vonatkoztatása – magyarán, amit a hallgatók elméletben elsajátítottak, nem mindig tudják jól alkalmazni a gyakorlatban. Egy, a digitális tartalmak kritikai megítélésével foglalkozó tanegység csak igen mérsékelt hatásfokkal rendelkezne abban, hogy a hallgatók felismerjék, milyen manipulációk eredményeként kattintottak egy többé-kevésbé megvalósíthatatlan projekt fotójára. Szerencsére ebben az esetben is kapóra jön az, hogy a pedagógusképzés két alapvető, egymást feltételező és erősítő irányultsággal rendelkezik: egyidejűleg kell gondolnunk arra, hogyan fejlesszük hallgatóink képességeit és készségeit a jelenben, valamint segítenünk őket abban, hogyan álljanak majd helyt választott szakmájukban a jövőben. Mégpedig, mivel erősen gyakorlatcentrikus képzésről van szó, elsősorban olyan változtatásokat kell bevezetnünk, amelyeknek akár azonnali gyakorlati haszna van. „Az eleven gyakorlat felvetette kérdések között természetesen sok olyan akad, amely több szakember összefogásával szervezett, nagy idő ráfordításával végzett kutatást igényel, s olyan is, mely szerényebb erőfeszítéssel is megvalósítható.” (Gombocz, 2021:319) A „szerényebb erőfeszítés” a jelen esetben a PPKE BTK Óvodapedagógus BA szak esetében a „Bábkészítés” tárgy bevezetését jelentette.

Az eddig leírtak szellemében olyan új tárgyra volt szükség, amely a jelenben a hallgatók kudarctűrését, önbizalmát és manuális készségeit fejleszti, a

jövőben pedig segítséget nyújt ahhoz, hogy esztétikus, tartós, saját kezűleg készített eszközöket tudjanak használni óvodai csoportjukban, esetleg iskolai osztályukban. Ebben ugyan már eddig is segítséget nyújtottak a képzésben fellelhető rajz- és rajzmódszertan-, valamint a tanító szakosok számára elérhető, a későbbi technika-órák tartását elősegítő tanegységek, de ezek túlnyomórészt kétdimenziós tárgyak (plakátok, síkbábok, memóriakártyák stb.) készítésére tették alkalmassá a hallgatókat. Ezek ötleteinek kiválasztásában egyébként szintén jelentős inspirációs eszközt jelentenek számukra a digitálisan elérhető tartalmak: fotók, tutorialok stb. A bábkészítés azért volt magától adódó diszciplína és egyúttal új tantárgy-lehetőség, mert a bábok jelenleg is szerves részét képezik az óvodai életnek (és kisebb mértékben, de az általános iskolai életnek is). Mint arra Szentirmai László is rámutat: „A bábjáték rendkívül összetett műfaj, amiben a befogadó mozzanattal együtt igen jelentős a teremtő, alkotó, kreatív mozzanat. Mindezek alapján egy határozott karakterű nevelőtevékenység gerince lehet. A bábjáték célja a játék, az előadóművészet, valamint a pedagógia hármas határterületén elhelyezkedő alkalmazott bábjátékkal speciális módon végezhető harmonikus személyiségfejlesztés.” (Szentirmai, 2005:13)

A bábok elsődleges felhasználása az óvodában a „Mesélés, verselés” műveltségtartalmat hordozó tevékenységen belül történik, de pedagógiai szerepet kaphatnak az óvodai tevékenységek teljes palettáján az önkiszolgálástól kezdve a munka jellegű tevékenységekig. Számos óvodai csoportban található „csoportbáb” is, a csoport nevét megjelenítő kis állatfigura, melynek a csoportkohézió megteremtésében juthat kiemelt szerep. Ez utóbbit számos szituációban lehet hasznosítani a gyerekek szocializációjának elősegítésében és kapcsolatrendszerük építésében. Van óvodai csoport, ahol a csoportbábot minden hétfőn más kisgyerekek viszi haza, hogy aztán hétfőn elmesélje, milyen új élményeket szerzett nála a csoportbáb; egy alkalommal annak voltam tanúja, amikor az óvodai tűzriadó kezdetén maguk a gyerekek figyelmeztették az óvodapedagógust, hogy a csoportbábot is vigyék magukkal, „mert ő is velünk van a csoportban”.

A kereskedelmi forgalomban megvásárolható bábok főként pálca-, ujj- és kesztyűbábok, és két kategóriára oszthatók: vagy olyan egyedi kézműves darabok, amelyek drágák és nehezen pótolhatók (ilyenek az Etsyn vagy annak magyar változatán, a Meskán, esetleg kézműves vásárokon kapható termékek), vagy pedig olyan sorozatgyártott tucatárúk, amelyeknek nem csak a felhasználási-átalakítási potenciálja alacsony, de a megvalósítás is steril és kevésbé taktilis. Gyakori például, hogy az ujjbábok gumiból vagy műanyagból készülnek, ami kétségkívül higiénikus, de nagyjából ez az egyetlen pozitívum, ami elmondható róluk. Éppen ezért a tervezett tárgy anyagában a szövetbábokon, mégpedig a varrott, nem pedig ragasztott szövetbábokon lett a hangsúly. Ez utóbbit leginkább az indokolta, hogy az óvodapedagógus hallgatók által a gyakorlati helyszíneken használt bábok (akárcsak más eszközök is)

általában a csoportszobában maradnak, hogy a gyerekek később beépíthessék azokat szabad játéktevékenységükbe. Bár egy ragasztott szövetbáb jól mutat az óvodapedagógus kezében, nem valószínű, hogy bírná a strapát a szabad játéktevékenység részeként is. Emellett arra is figyelemmel kell lennünk, hogy az óvodákban egyre gyakoribb „mini” csoportok gyerekei között olyanok is vannak, akik még mindent a szájukba vesznek.

Mivel a tantervi háló átalakítása csak felmenő rendben lehetséges, a PPKE BTK Vitéz János Tanárképző Intézetének Óvó- és Tanítóképző Tanszékén a 2022/23-as tanévtől kezdődően lett felvehető tárgy hallgatóink számára a „Bábkészítés”, amely értelemszerűen gyakorlati jeggyel zárul, a jegy megszerzésének feltétele pedig az órákon végzett munka. A kezdetben csak óvodapedagógus hallgatók számára meghirdetett tárgy most már tanító szakosok által is felvehető. A nappali tagozatos hallgatók közösen vesznek részt a gyakorlati tevékenységeken, a levelező tagozaton – az évfolyam mérete miatt – már csoportbontásban, a 2024/25-ös tanévben például az esztergomi és budapesti képzési helyszínen összesen hat csoportban. A tárgy felvételének javasolt időpontja mindkét képzés harmadik félévére, amikor a „Bábkészítés” keretében készült eszközök a mese- és drámapedagógiai tárgyakon belül is szerepet kaphatnak.

A bábkészítés során szerzett készségek és az elsajátított technikák persze nem csupán bábok előállítására alkalmasak: az óvodai dekoráció felfrissítésétől kezdve az apró öltözködési balesetek (leesett gomb, felfeslett varrás, apró szakadás) elhárításáig nagyon széles a skála, ahol a szabás-varrás alapjait már elsajátított személy hasznosíthatja tudását és kreativitását. A tantárgy anyagának megtervezésekor éppen ezért különös hangsúlyt kellett fektetni arra is, hogy a rendelkezésre álló technikák közül olyanokat válasszunk, amelyek sokféle felhasználási lehetőséget rejtjenek magukban: különböző öltésfajták megismerése, gombok és gyöngyök felhasználásának lehetőségei, applikációk készítése. Emellett az is fontos volt, hogy a hallgatók számára elérhető, az ötletelési fázisban hasznosítható lehetőségek közül is egyre többet lehessen bevinni a munkafolyamatba. A tantárgy tervezett anyagában emiatt kapott helyet a Motolla Kézműves Baráti Kör YouTube-videója alapján készíthető fakanálbáb¹, vagy egy már kész madárfigura szabásmintájának visszamodellezése („reverse engineering”).

A tantárgy tervezett anyaga esetében lényeges eltérést eredményez, hogy a nappali tagozatos hallgatóknak heti két kontakt órája van bábkészítésből, a levelezősöknek viszont a félév során két alkalommal 5-5 órája, tehát összesen 10 kontakt órája. Érthető módon az ő esetükben ilyenkor csak két projektre lehet koncentrálni (mint jeleztem, a közös órai tevékenység a fontosabb ennél a

---

¹https://m.youtube.com/watch?v=MqO_5L-Eigg&t=85s&pp=ygUZZmFrYW7DoWxiw6FiIGvDqXN6w61ow6lzZQ%3D%3D, megtekintés időpontja 2024. okt. 13.

tárgynál, nem pedig az, hogy otthon egyedül hogyan boldogul valaki), ez ebben a félévben az újjáb és a kesztyűbáb készítése. Bár a levelező tagozatos hallgatók jóval idősebbek a nappalisoknál, és nagyobb részük már most is köznevelési intézményben dolgozik pedagógiai asszisztensként, dajkaként vagy napközis nevelőként, az ő esetükben is nagy a szórás annak alapján, ki mennyire járatos a szabás-varrásban.

A kézimunkában való jártasság kérdése azért fontos, mert már a kezdetektől lényeges volt tudatosítanunk hallgatóinkban: az órán végzett munka eredményességét nem az előállított tárgy „Pinterest-esztétikai” értékében mérjük, hanem a befektetett munkában, a törekvés intenzitásában. Éppen ezért azt is lehetett tudni, hogy az órák (ha élhetünk ilyen megfogalmazással) leginkább a kreatív műhelymunka és a valamikori guzsalyosok „keverékeként” lesznek a legnagyobb hatásfokúak: akkor érik el céljukat, amennyiben viszonylag kötetlen keretek között megvalósítható projekt- és esetenként csoportmunkaként közelítjük meg azokat.

A nappali tagozatos hallgatók számára például, amikor erre az adott félév órarendje lehetőséget nyújt, a hét utolsó kontakt óráira kerül a „Bábkészítés” tárgy; az esztergomi képzési helyszínen pedig a nappali és levelező tagozatos hallgatók óráinak helyszíne nem egy tanterem, hanem a „TÉKÁ Klub”, az épület földszintjén található helyiség, ahol jól mozgatható székek és kis kerek asztalok nyújtanak lehetőséget a gyors átrendezésre és az esetleges csoportmunkára. Még ha mindenki egyedül dolgozik is az adott munkadarabon, a beszélgetésre-tapasztalatcserére lehetőséget nyújtó közeg elsődleges fontosságú egy ilyen tárgy esetében: nemcsak a kölcsönös segítségnyújtás, hanem a problémák megvitatásának esélye is jobb egy csoportmunkára is alkalmas térben.

A félév során megvalósított projektek esetében a tervezés-stilizálásra épp akkora figyelmet kell fordítanunk, mint a megvalósításra és annak értékelésre, ez a bábkészítés esetében elengedhetetlen. „A bábu a bábszínpad specifikus életterében mozgó „stilizált” ember. Jellemét, illetve egyéniségét képzőművészeti és színészi megformálásával nyeri (a bábszínész és a bábu egységével). A karaktertípusok megteremtésében a stilizálás, a leegyszerűsítéssel való kiemelés szükséges.” (Szőke, 2009:49) A félév során sorra kerülő projektek megtervezésekor emellett az egyik fontos megoldandó feladat az volt, hogy minden megvalósítandó munkadarab ne csak többféle technika gyakorlására alkalmas, variálható és átalakítható eredményt hozzon, de egyúttal azonnal használható is legyen a kész termék. Az első óra anyaga például egy kitömött alma készítése, melynek során a hallgatók gyakorolhatják a férc- és a láncöltést, ismereteket szerezhetnek a rugalmas anyagok és a filc varrási sajátosságairól, a cérna eldolgozásának metódusairól, valamint ötleteket kapnak arra is, hogy a szabásminta hogyan alakítható át barack, paradicsom, tök vagy szőlőfürt készítéséhez.

Minden újabb projekt esetében fontos feladat az is, hogy az instrukciók elérhetőek legyenek, de sok lehetőség nyíljon az egyedi megoldásokra. Mivel nem az az elsődleges cél, hogy a hallgatók soha többé ne keressenek megvalósítandó projekteket a digitális médiában (valljuk be, ez nem is lett volna reális – itt utalnék vissza egyik kezdeti példámra a gyakorló óvodapedagógusról, aki a csoportszobában található könyvek ellenére is ezt találja a leggyorsabb megoldásnak), az inspirációs források kiválasztásában meglehetősen szabadságot élveznek a hallgatók. Az ujjbáb-készítés esetében például három különböző megközelítés lehetséges az alábbiak alapján:

1. kapnak egy instrukciókat és az ujjbáb-készítés esetében legfontosabb információkat is tartalmazó, papíralapú, egyoldalas segédanyagot (ennek esetében eleve bátorítom őket arra, hogy fotózzák le nyugodtan, és tartsák maguk előtt);
2. használhatják inspirációs forrásként az általam készített kész ujjbábokat, melyeken megvizsgálhatók a felhasználható öltésfajták és más technikai megoldások;
3. a Pinteresten is kereshetnek maguknak megvalósítható ötletet (de ez esetben is felhívom a figyelmet arra, hogy előbb érdemes végigolvasniuk és használniuk az 1. segédanyagot).

Amióta bevezettük ezt a tárgyat, számos érdekes megoldással, egyedi alkalmazással találkoztam az ujjbáb-készítés során. A 2024/25-ös tanévben viszont feltűnt egy olyan eltérés is a nappali és levelező tagozatos hallgatók között, amire érdemes lesz a jövőben figyelmet fordítani. A mintakövetés területe volt az, ahol lényeges különbség volt észlelhető a nappali és levelező tagozatos hallgatók között: a nappali tagozatosok a fent felsorolt három megközelítés közül a 3. számút, a Pinteresten fellelhető ötleteket preferálják, a levelezősök viszont esélyesebben választják az 1. és 2. számú megközelítést, a tanár által nyújtott instrukciós segédanyagot és kész bábokat.

A 2024/25-ös tanév őszi félévében például a fentiekben leírt ujjbáb-készítési megközelítési lehetőségek a következők voltak: a segédanyag ábrái (1.) egy malac-ujjbáb készítésének rajzait tartalmazták, a kész ujjbábok (2.) között is van egy malac-ujjbáb, feltűnő rózsaszín filcből. Ez az anyag az általam bevitt, a hallgatók rendelkezésére álló filcek között is jelen volt. Mégis, a 15 nappali tagozatos hallgató közül, akikkel együtt dolgoztam, csak 1 választotta a malac-ujjbáb készítését, a 79 levelező tagozatosból viszont 28. Mivel a levelező tagozatos hallgatókkal három alkalom áll rendelkezésre, hogy megfigyelhessem, minek alapján választanak, az utolsó alkalommal készakarva csak kevés, mindössze 3 malachoz elegendő rózsaszín filcet vittem be a hallgatóknak, hogy megvizsgáljam annak lehetőségét, milyen szerepet játszik a választásban az anyag feltűnő színe. Ez alatt az alkalom alatt a 17 résztvevőből összesen heten készítettek malac-ujjbábot: 3 rózsaszínt, 3 vajszínt és 1 pirosot. Úgy tűnik, a levelező tagozatos hallgatók számára még rendelkezésre álló anyagoknál

nagyobb súllyal esik a latba a kézzelfogható mintadarab és a tanár által nyújtott instrukciós lap ábraanyaga.

Természetesen egyetlen alkalom alapján nem lehet, nem érdemes, és nem is szabad következtetéseket levonni. Eleve, a malac-ujjbáb egy kétségkívül azonnal használható és praktikus darab a „Mesélés, verselés” tevékenység keretein belül (pl. „A három kismalac és a farkas” meséhez), tehát ez is közreműködhet a választásban. Mindemellett a jelen eset is elegendő ahhoz, hogy gondolkodásra készítse az oktatót: milyen tárgyak keretein belül milyen más megközelítés szükséges az eltérő generációkhoz tartozó hallgatók oktatásához? A levelező tagozatos hallgatók ugrásszerűen megnövekedett részvétele a pedagógusképzésben eleve újragondolást és -tervezést igényel: egy erőteljesen gyakorlatorientált képzést kell összeegyeztetnünk azzal, hogy viszonylag kevés lehetőség van a személyes részvétellel járó tevékenységekre, és nagyobb hangsúlyt kell fektetni az önálló munkára, otthoni tanulásra, vagy egyáltalán, másfajta felkészülésre. Eleve, teljesen más megközelítésre van szükség: ugyan a levelező tagozatos képzés is a felsőoktatás része, de jellegzetességeiben sokkal közelebb áll a felnőttoktatás más területeihez. „A levelező és esti képzések látogatói hosszabb idő alatt fejezik be tanulmányaikat, mint a nappali tagozaton tanuló társaik. Családi feladatok, munkahelyi okok miatt többen halasztják, nyújtják tanulmányaikat. Számukra a tanulmányaik támogatása érdekében segítő szolgáltatásokra van szükség, mint például délután és este, szombati napokon is nyitva tartó könyvtár, jegyzetbolt, tanszéki adminisztrációs segítség, célirányos tanulás-módszertani tanácsadás.” (Torgyik 2012:18) Bizony volt már arra is eset, hogy a levelező tagozatos hallgató kilencéves fia is részt vett a „Bábkészítés” órán, mert nem volt kire bíznia az adott időszakban. Talán mondani sem kell: mindannyiunk számára élményt jelentett az ő érdeklődése és lelkesedése.

A generációkutatók egyik kedvenc témája a „generációk harca”. Legyünk realisták, ez a kifejezés is a debord-i spektákulum szellemében született, a szenzációkra és konfliktusokra éhes voyeur-attitűdünkre apellál. Kétségtelen: a generációk között mindig voltak, vannak és lesznek konfliktusok. A pedagógusképzésben viszont elsősorban arra érdemes törekednünk, hogy a generációk különbözőségét ne konfliktusforrásként kezeljük, hanem értékes információként abban, miként és miben kell segítséget nyújtanunk egymásnak.

Felhasznált irodalom:

Csapó B. Az oktatás és a nevelés egysége a demokratikus gondolkodás fejlesztésében, *Új Pedagógiai Szemle*, 50 (2). 2000 február, 24-34.

Debord, G. (1967/2006) *A spektákulum társadalma* (ford. Erhardt Miklós), Balassi kiadó – BAE Tartóshullám, Budapest

Gombocz O. (2021): *A pedagógus mint támogató, segítő*. Pedagógiai változások – a változás pedagógiája III., szerk. Fodor R. – Karainé Gombocz O. – Miklós Á. K., Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 319–327.

Szentirmai L. (2005) *Nevelés kézzel-bábbal*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005

Szőke I. (2009): *A bábjátszás ábécéje. Az ujjaktól a marionettig*, Gyurcsó István Alapítvány Füzetek 12., Dunaszerdahely, 2009.

Torgyik J. (2012) *A tanulás szinterei felnőtt- és időskorban*, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest